

Patrimonium
pro futuro

2020

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

PATRIMONIUM PRO FUTURO 2020

CENA NÁRODNÍHO PAMÁTKOVÉHO ÚSTAVU

V roce 2014 jsme cenu PATRIMONIUM PRO FUTURO založili s cílem upozornit na pozitivní příklady v památkové péči a poděkovat těm, kteří se podílejí na uchovávání našeho kulturního dědictví. A to mnohdy na své vlastní náklady a na úkor svého volného času. Přáli jsme si, aby se příběhy těchto lidí a výsledky jejich usilovné práce dostaly k širší veřejnosti, a já jsem velmi ráda, že toto se nám za ty roky opravdu podařilo. Cena **PATRIMONIUM PRO FUTURO** je v letošním roce udělována již po sedmé a za tu dobu si získala renomé prestižního ocenění, která poutá zájem odborné i laické veřejnosti. Jako každý úspěšný projekt i tento náš „památkářský Oscar“ dospívá do bodu, kdy je zcela přirozené pozvednout ho o stupeň výše. Do budoucna počítáme s tím, že přidáme další kategorie, přibude bohatý doprovodný program i punc lesku v podobě slavnostní-

ho galavečera. Věříme totiž, že významné počiny v obnově a péči o památky zasluhují stejnou pozornost a prestiž, jako jiné oblasti kultury.

V letošním ročníku se opět sešly výjimečné projekty, a byť vítěz může být jen jeden, na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kteří za těmito nominovanými počiny stojí.

Ing. arch. Naďa Goryczková, generální ředitelka
Národního památkového ústavu

Cena, kterou Národní památkový ústav vyhlašuje jako příspěvková organizace Ministerstva kultury pověřená oblastí zachrany a rozvíjení hodnot památkového fondu na území České republiky, vyzdvihne počiny realizované v roce 2019, navržené v některé z těchto čtyř kategorií:

OBNOVA PAMÁTKY, RESTAUROVÁNÍ: příkladné a zdařilé restaurování kulturní památky či její části – výtvarného díla, uměleckořemeslného díla

OBJEV, NÁLEZ ROKU: významný objev na památce, objev do té doby neznámého objektu, předmětu kulturní hodnoty, archeologický objev, autorské určení díla apod..

PREZENTACE HODNOT: výstava, nová instalace, publikace, mediální odborná prezentace

ZÁCHRANA PAMÁTKY: záchrana součásti kulturního dědictví na poslední chvíli nezištnou iniciativou, koupí, mobilizací dobrovolníků apod.

Za každý kraj mohli odborníci NPÚ, garantující památkovou péči v jednotlivých regionech, vybrat dva zástupce. O vítězích jednotlivých kategorií rozhodovala komise hodnotitelů sestavená z členů vědecké rady NPÚ, ICOMOS a dalších spolupracujících institucí, kteří na společném zasedání

informace vyhodnotili a navrhli generální ředitelce vítěze. Veřejnost si hlasováním na webových stránkách NPÚ volí z nominovaných kandidátů svého favorita, jenž obdrží cenu PAMÁTKY DĚKIJÍ.

Ocenění Patrimonium pro futuro je rovněž uděleno v kategorii **OSOBNOST PAMÁTKOVÉ PÉČE** a generální ředitelka navrhuje zvláštní ocenění za mimořádné počiny roku 2019.

Cena, udělována letos 14. října v Národním muzeu v Praze, má podobu diplomu a pamětní plakety, vítězný počín zvolený hlasující veřejností získá diplom a plaketu z českého skla. Výherci jednotlivých kategorií obdrží kromě medaile roční předplatné odborného časopisu Zprávy památkové péče a roční rodinnou vstupenku na objekty ve správě Národního památkového ústavu. Národní památkový ústav chce přitom i do budoucna vlastníky kulturních památek v jejich úsilí provázet, poskytovat jim odbornou a metodickou pomoc a podporovat přesvědčení, že investice do památek mají smysl. Věříme, že ocenění bude podnětem k hlubšímu zájmu veřejnosti o podstatu a principy památkové péče a inspirací pro další pozitivní kroky v této oblasti.

OBNOVA PAMÁTKY, RESTAUROVÁNÍ

Obnova Školy architektury Akademie výtvarných umění v Praze

Nominace: Akademie výtvarných umění v Praze,
zastoupená rektorem doc. MgA. Tomášem Vaňkem

Obnova Solnice na Piaristickém náměstí v Českých Budějovicích

Nominace: Ing. Lubor Gregora (generální projektant ateliéru Heritas, s. r. o.)
a Ing. Václav Študlar (zástupce investora, společnosti Salinum CB, a. s.)

Restaurování nástěnných maleb v kostele sv. Mikuláše v Potvorově

Nominace: MgA. Jiří Suchan
a ak. mal. Jan Frühauf (restaurátoři)

Komplexní obnova romantické Goethovy vyhlídky

Nominace: město Karlovy Vary,
zastoupené primátorkou Ing. Andreou Pfeffer Ferklovou, MBA

Komplexní obnova a požární zajištění dřevěného kostelíka sv. Mikuláše v Hradci Králové

Nominace: statutární město Hradec Králové,
zastoupené primátorem prof. PharmDr. Alexandrem Hrabálkem, CSc.

Obnova kaple v Zadním Arnošově a průzkum a restaurování maleb v jejím interiéru

Nominace: místostarosta města Jevíčko Mgr. Miroslav Šafář a BcA. Martina Bednářová (restaurátorka)

Obnova krovu a střešního pláště kostela sv. Jakuba Většího v Jihlavě

Nominace: Královská kanonie premonstrátů na Strahově

Restaurování pastoforia v kostele sv. Mikuláše ve Znojmě

Nominace: Bc. Pavel Vlk (manažer stavebních investic Biskupství brněnského)
a farář a děkan Mons. Jindřich Bartoš z Římskokatolické farnosti u kostela sv. Mikuláše

Obnova lázeňské kolonády s halou Vincentka v Luhačovicích

Nominace: společnosti Lázně Luhačovice, a. s., zastoupená MUDr. Eduardem Bláhou,
S-projekt plus, a. s., zastoupená Ing. arch. Mirkou Chmelařovou,
a 3V & H, s. r. o., zastoupená Petrem Bartkem, DiS.

Celková obnova a restaurování domu čp. 17 v Příboře

Nominace: Rudolf Korčák, Robin Korčák a Dominik Korčák (vlastníci objektu)

Obnova Školy architektury Akademie výtvarných umění v Praze

VLASTNÍK, INVESTOR: Akademie výtvarných umění v Praze

NOMINACE: Akademie výtvarných umění v Praze,
zastoupená rektorem doc. MgA. Tomášem Vaňkem

Škola architektury AVU prošla v roce 2019, bezmála sto let od své výstavby a otevření, celkovou obnovou. Zvláštností rekonstrukce bylo, že základní koncept obnovy vznikl přímo na půdě Školy architektury pod vedením prof. Emila Přikryla. Cílem projektantů bylo sladit opravu a modernizaci budovy se zachováním, ba podtržením její autenticity a architektonických hodnot.

Školu architektury založil v roce 1910 architekt Jan Kotěra a v letech 1919–1920 pro ni vypracoval projekt budovy. Po Kotěrově smrti se jeho nástupcem stal architekt Josef Gočár, který Kotěrovův projekt rozšířil. Podle tohoto rozšířeného návrhu byla budova v roce 1924 dostavěna. Po druhé světové válce interiér školy upravil architekt Jaroslav Fragner.

Památkově chráněná budova od 20. let minulého století prodělala jen nemnoho změn. Její současná rekonstrukce se zaměřila na obnovu autentické podoby exte-

riérů i interiérů. Zásadní roli při přípravě projektu proto hrály restaurátorské průzkumy a studium archivních pramenů – plánů, fotografií, stavebních deníků, dobových poznámek a pamětí.

Fasády prošly zdařilým restaurováním šlechtěnými omítkami a umělým kamenem. Okna byla obnovena do své původní podoby, a to včetně zachování originálního zasklení i částí kování. V interiérech byly renovovány keramické obklady na stěnách, původní pochozí dlažby, historické linoleum ve většině učeben i historický mobiliář.

Všechny modernizační úpravy směřující k odvlhčení a zateplení objektu či vybavení moderními sítěmi a zabezpečovacím zařízením byly prováděny v mezích možností šetrným způsobem, s maximálním respektem k památkovým hodnotám objektu, který od 20. let minulého století slouží až do současnosti studentům AVU.

Obnova Solnice na Piaristickém náměstí v Českých Budějovicích

VLASTNÍK, INVESTOR: Salinum CB, a. s.

NOMINACE: Ing. Lubor Gregora (generální projektant ateliéru Heritas, s. r. o.)
a Ing. Václav Študlar (zástupce společnosti Salinum CB, a. s.)

Raně renesanční Solnice je jednou z hlavních dominant historického jádra Českých Budějovic. V roce 2015 zakoupil nevyužívanou chátrající budovu soukromý investor, provedl její citlivou obnovu a přeměnil ji na restauraci. Díky netradičním technickým řešením byla maximálně zachována volná dispozice historického skladového objektu.

Objekt charakteristický stupňovitým štítem s klíčovými střílnami byl vystavěn v letech 1529–1531 jako městská sýpka, později byl užíván jako sklad soli či zbrojnice. Uvnitř se nachází ve třech úrovních mohutná dřevěná trémová stropní konstrukce s původními fošnovými záklopy. Nad ní se zachoval jeden z nejhodnotnějších goticko-renesančních krovů na jihu Čech. Devastace posledních desetiletí měla bohužel na stav konstrukcí neblahý vliv, podobně jako povodeň z roku 2002.

Při obnově bylo hlavním požadavkem zachování památky v celistvosti a její zpřístupnění veřejnosti. V prostorách Solnice se nyní nachází restaurace a v podkroví výstavní prostor. Investor zvolil náročnou cestu obnovy. Pro potřeby technologického zázemí využil blízký objekt a se Solnicí jej propojil cca 70 m dlouhým „produktovodem“ uloženým pod Piaristickým náměstím. Tudy se přivádí pivo do stáčecích tanků v restauraci, energie pro napájení budovy a médium pro chladírenská zařízení.

Obnova interiéru, oprava krovu i zajištění stropních trámů a záklopů má vysokou řemeslnou kvalitu. Podařilo se splnit požadavek maximální míry zachování původního materiálu a jeho autenticity a realizace prokázala, že i komerční využití objektu může být k památce citlivé.

Restaurování nástěnných maleb v kostele sv. Mikuláše v Potvorově

VLASTNÍK, INVESTOR: Římskokatolická farnost Kralovice

NOMINACE: restaurátoři MgA. Jiří Suchan a ak. mal. Jan Frühauf

V jádře románský potvorovský kostel patří k nejstarším církevním památkám na našem území. Roku 1898, kdy do interiéru kostela pronikl blesk a napáchal značné škody, byly pod odpadlou omítkou objeveny středověké malby. V minulých třech letech prošly malby důkladným restaurováním.

Kostel sv. Mikuláše je unikátní jednodílný pozdně románská stavba s apsidou a čtyřmi drobnějšími přístavbami z pozdějších období. Založení kostela je v současnosti kladeno do poslední třetiny 12. století, kdy měl kostel i obrannou funkci. Přestože se nedochovala původní věž, zůstal kostel dodnes sám o sobě impozantní stavbou.

Na konci 19. století byly pod omítkou nečekaně objeveny starobylé nástěnné figurální malby. Ukázalo se, že pocházejí ze dvou historických fází, románské z období kolem roku 1250 a gotické z druhé poloviny 15. století,

a zobrazují pravděpodobně apoštoly a světce. V roce 2016 byly malby moderními metodami prozkoumány a započalo jejich restaurování, na kterém spolupracovali MgA. Jiří Suchan a ak. mal. Jan Frühauf.

V první fázi v letech 2017–2018 restaurovali malby na tribuně a v konše apsidy, v následujícím roce navázalo restaurování maleb na stěnách presbytáře. Restaurátorský zásah přispěl k zajištění a konzervaci vzácných maleb. Nedochovaly se kompletní, proto byl respektován nálezový stav z třicátých let 20. století, kdy se obě časové vrstvy prolínají a tvoří zajímavý celek z hlediska jak historického, tak estetického.

Kostel, včetně jeho malířské výzdoby, patří z hlediska středověkého umění do skupiny předních sakrálních objektů západních Čech a současně svým významem kontextu regionu přesahuje.

Komplexní obnova romantické Goethovy vyhlídky

VLASTNÍK, INVESTOR: město Karlovy Vary

NOMINACE: město Karlovy Vary,
zastoupené primátorkou Ing. Andreou Pfeffer Ferklovou, MBA

Vyhlídky Johanna Wolfganga Goetha, zajímavý projev romantické architektury 19. století, je autenticky dochovanou stavbou, která neodmyslitelně patří do krajinného uspořádání lázeňských lesů v okolí Karlových Varů.

Honosný neogotický objekt nad lázeňským centrem Karlových Varů v nadmořské výšce 639 metrů byl vystavěn v letech 1888–1889 z podnětu korunní princezny Stefanie, snachy císaře Františka Josefa I. Stavbu z neomítnutého cihlového zdiva projektovali významní vídeňští architekti Ferdinand Fellner a Hermann Helmer. Objekt evokující představu středověkého hradu zahrnuje vyhlídkovou věž a restauraci.

Na stavu památky se postupem doby podepsala nedostatečná údržba – spodní partie budovy byly narušová-

ny vzlínající vlhkostí, do stavby zatékalo a větší poškození vykazovaly skladby teras a navazující konstrukce. Proto město Karlovy Vary v letech 2016–2019 připravilo a provedlo rozsáhlou rekonstrukci stavby. Byl opraven vnější plášť, v místech demolované přístavby na terase byla obnovena fasáda a doplněny v minulosti otlučené tektonické prvky. Proběhla oprava střechy a okapových svodů. Úpravy zasáhly také interiér i bezprostřední okolí památky. Dispozice objektu i interiér byly očištěny od nevhodných novodobých zásahů. Nově zřízený víceúčelový prostor v přízemí umožnil pořádat kulturní a společenské akce.

Obnova památkového objektu přispívá k posilování vztahu současných obyvatel pohraničí ke kulturním hodnotám jejich domova.

Komplexní obnova a požární zajištění dřevěného kostelíka sv. Mikuláše v Hradci Králové

VLASTNÍK, INVESTOR: statutární město Hradec Králové

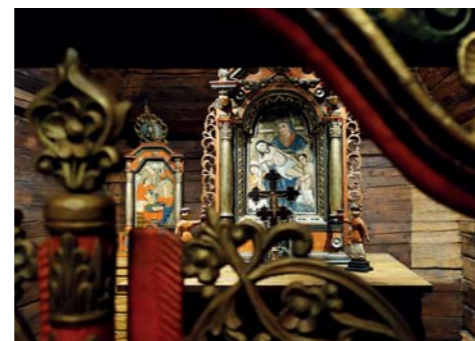
NOMINACE: statutární město Hradec Králové,
zastoupené primátorem Alexandrem Hrabálkem

Dřevěný řeckokatolický kostel sv. Mikuláše je ojedinělou sakrální památkou. Byl postaven v 17. století ve slovenské dědince Habura, ale v roce 1935 byl v rámci záchranné akce přestěhován do Čech. Poslední desetiletí, kdy ho obyvatelé města nevyužívali k církevním účelům, se podepsala na stavu památky natolik, že bylo nutno přistoupit k celkové obnově.

Kostel je ukázkou tradiční dřevěné architektury, lidového výtvarného a stavebního umění karpatsko-rusínského obyvatelstva pravoslavného a posléze řeckokatolického vyznání. Stavba je trojprostorová, výrazně členěná do tří věžovitých hmot, s převyšující průčelní hmotou zakončenou věží. Vnitřní prostor tvoří předstíh s tzv. babinem, loď a svatyně. Uvnitř kostela se nachází původní barokní mobiliář, na stěnách a klenbách se dochovaly pozůstatky nejstarší výzdoby – nástěnných maleb náboženských motivů ze 17. století.

Přestože byl kostel po přestěhování kompletně obnoven a zrestaurován, v druhé polovině 20. století chátral. V letech 2017–2019 proto z rozhodnutí města proběhla celková obnova památky. Ta je zajímavá tím, že kromě opravy dřevěných konstrukcí a restaurování interiéru byl vyprojektován a instalován i speciální stabilní hasicí systém, který umožňuje v případě požáru uvnitř kostela vytvořit protipožární atmosféru. Rozvody hasicího média jsou přitom skryté a pohledově neruší.

Památka reprezentuje fenomén záchrany dřevěných kostelíků transferem z východního Slovenska a Podkarpatské Rusi do českých zemí v období první republiky. Poprvé od přestěhování do Hradce Králové je zpřístupněna veřejnosti.

Obnova kaple v Zadním Arnoštově a průzkum a restaurování maleb v jejím interiéru

VLASTNÍK, INVESTOR: město Jevíčko

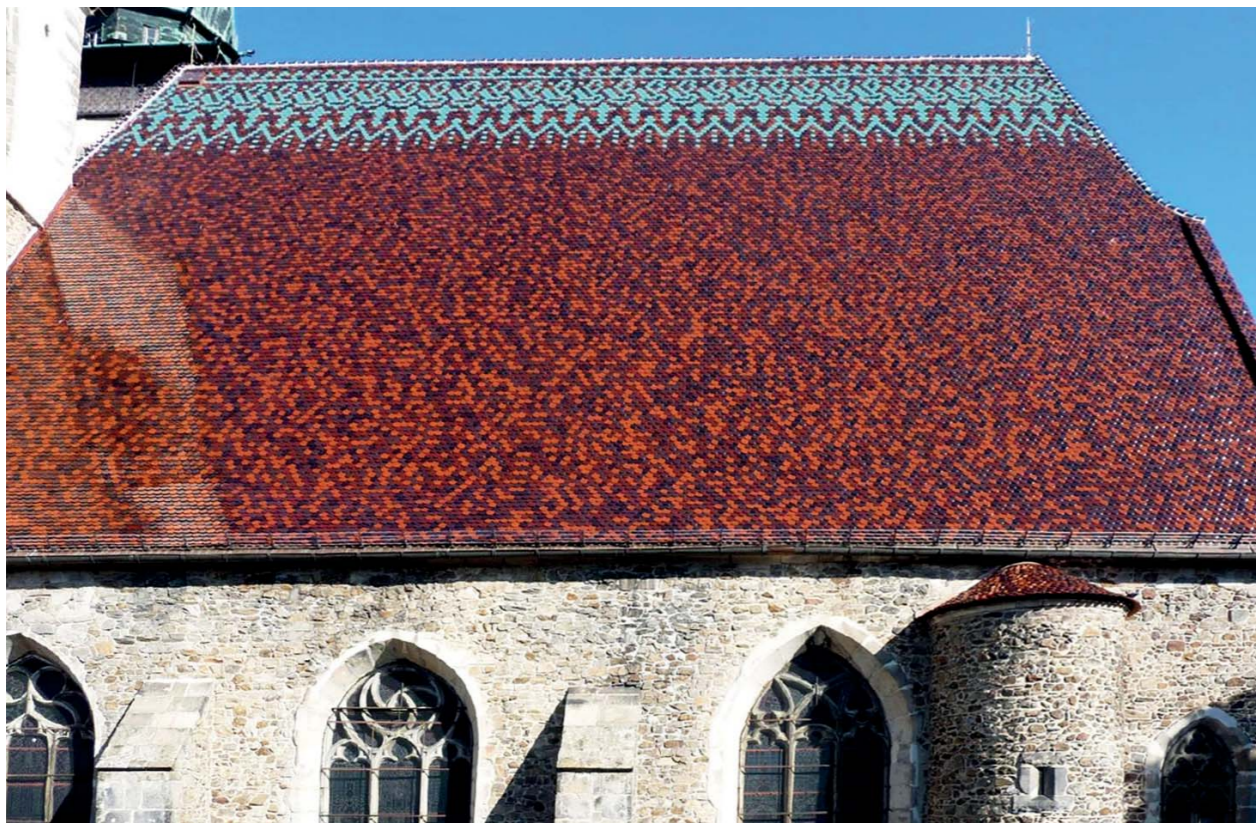
NOMINACE: místostarosta města Jevíčko Mgr. Miroslav Šafář
a restaurátorka BcA. Martina Bednářová

Při silnici u obce Zadní Arnoštov stojí menší kaplička. V roce 2018 přistoupilo město Jevíčko k opravě jejího vnějšího pláště a střechy a při tom vyšlo najevo, že pod nátěrem na vnitřních stěnách se nacházejí hodnotné nástěnné malby s nápisy.

Opravu proto přerušil restaurátorský průzkum a v roce 2019 restaurátorka BcA. Martina Bednářová zjistila figurální malby na všech třech stranách interiéru, na klenbě i na záklenku nad vstupem. Město bez dlouhého odkladu souhlasilo s jejich restaurováním. Restaurátorka odstranila překrývající nátěry a štukovou vrstvu na stěnách včetně novodobých přemalbě, malbu dočistila a následně fixovala, uvolněná místa omítek injektovala.

Malby v kapličce sice nemají nejvyšší uměleckou hodnotu, jsou ale uceleného zaměření a svým zářmováním mají připomínat závěsné obrazy. Na čelní straně je

výjev sv. Josefa s Ježíškem a Pannou Marií, shora jim žehná Bůh Otec s holubicí Ducha svatého a celek je uzavřen adorujícími andílky na klenbě kaple. Z německého nápisu pod hlavním výjevem na čelní straně se dozvídáme, že kapli i s výzdobou nechal postavit k počtě Ježíše, Marie a Josefa v roce 1768 patrně místní obyvatel Josef Anton Marckes. Je velmi překvapivé, že v kapličce jednoduššího, možno říci až lidového vzezření je interiér pojednán malbou s jednotným ikonografickým programem vztahujícím se ke Svaté rodině. I úpravy kaple, které proběhly v 19. století, respektovaly starší malbu. Dokládá to vřelý vztah zdejších lidí nejen k místu, ale i k vyobrazeným biblickým tématům. Snahou restaurátorky i města Jevíčka proto bylo co nejvíce z původní barokní výzdoby interiéru jako svědectví o tomto vztahu zachovat.

Obnova krovu a střešního pláště kostela sv. Jakuba Většího v Jihlavě

VLASTNÍK, INVESTOR: Královská kanonie premonstrátů na Strahově

NOMINACE: Královská kanonie premonstrátů na Strahově

Kostel sv. Jakuba Většího je od roku 2008 národní kulturní památkou a vlastník se o stavbu příkladně stará. Zvláště náročná, po finanční i organizační stránce, byla obnova středověkého krovu a střešní krytiny, která byla připravována již od roku 2012 a proběhla od května 2017 do srpna 2019.

Památkově značně hodnotný krov vznikl v 16. století. Konstrukce sice prošla během své historie řadou úprav, přesto však její značná část pochází z doby okolo roku 1539. Před obnovou byly krov i krytina místy zásadně narušené. Opravy krovové konstrukce zahrnovaly především odstranění závad způsobených povětrnostními vlivy a dřevokazným hmyzem, ale také nahrazení předchozích neodborných oprav. Dále bylo třeba vyřešit havarijní stav krovu v prostoru mezivěží. Řemeslná obnova ctíla původní tesařské postupy a proběhla mimořádně kvalitně.

Značná péče byla věnována i opravě krytiny. Od přelomu 19. a 20. století střechu kryly atypické glazované tašky, tzv. bobrovky, které nebylo možné zachovat, měla být ale použita jejich co nejpřesnější replika. Dodavatele, který speciálně pro tento účel vyrobil bobrovku takřka shodného tvaru, velikosti a barevnosti glazury, se podařilo najít ve Slovinsku.

O úspěšné obnově rozsáhlé části památky nerozhodlo pouze zajištění finančních prostředků z veřejných zdrojů, státního rozpočtu i EU, ale také velmi dobrá spolupráce všech subjektů. Obnovený krov je zpřístupněn veřejnosti, návštěvníci se tak mohou s cennou historickou konstrukcí zblízka seznámit.

Restaurování pastoforia v kostele sv. Mikuláše ve Znojmě

VLASTNÍK, INVESTOR: Římskokatolická farnost u kostela sv. Mikuláše

NOMINACE: Bc. Pavel Vlk (manažer stavebních investic Biskupství brněnského) a farář a děkan Mons. Jindřich Bartoš z Římskokatolické farnosti u kostela sv. Mikuláše

Pozdně gotické věžové pastoforium umístěné ve farním kostele sv. Mikuláše ve Znojmě patří v našem památkovém fondu k nejkvalitnějším příkladům monumentální interiérové kamenosochařské práce pro sakrální interiér. V roce 2019 bylo důkladně zkoumáno a poté, po více než stu letech, komplexně restaurováno.

Památku se nachází v presbytáři gotického kostela. Její štíhlá architektura dosahuje výšky 7,5 m a obsahuje schránku uzavřenou třemi prolamovanými mřížemi s malovanou figurální výzdobou, která sloužila pro uchovávání eucharistie. Ze schránky vyrůstá subtilní prolamovaná věžice. Dílo je nejen významnou a působivou památkou rakovsky orientované kamenické produkce poslední čtvrtiny 15. století, ale zároveň vzácně reprezentuje i výtvarné zpracování kovu s malbou. Ikonografický program lze označit jako protireformační.

Restaurátorským pracím předcházela rozsáhlá průzkum a dokumentace. Ohledání odhalilo skutečnost, že v minulosti došlo k rozsáhlému poškození architektury, neboť značná část byla rekonstruována sádrou. Z kamenných a sádrových částí sanktuária byly odstraněny druhotné nátěry, kámen byl odsolen a lokálně zpevněn, došlo také k doplnění spár a retušování povrchu. Mřížky schránky byly restaurovány samostatně. Degradční procesy na kovu postupně znehodnocovaly zachované malby, proto byly barevné vrstvy a zlacení očištěny a v nevelkém rozsahu retušovány akvarelovými barvami. Restaurováním mřížek došlo k záchraně jedinečné památky pozdně gotické produkce kovozpracujících řemesel a malby.

Obnova lázeňské kolonády s halou Vincentka v Luhačovicích

VLASTNÍK, INVESTOR: Lázně Luhačovice, a.s.

NOMINACE: společnosti Lázně Luhačovice, a. s.,
zastoupená MUDr. Eduardem Bláhou (generální ředitel),
S-projekt plus, a. s., zastoupená Ing. arch. Mirkou Chmelařovou
(hlavní projektant)
a 3V & H, s. r. o., zastoupená Petrem Bartkem, DiS. (hlavní stavbyvedoucí)

Centrem Lázeňského náměstí i dění v Luhačovicích jsou Malá a Velká kolonáda s prameny a halou Vincentka. Charakteristickou podobu vtiskl areálu brněnský architekt Oskar Poříška, jehož návrh v duchu pozdního funkcionalismu zvítězil v soutěži roku 1940, dílo bylo realizováno v letech 1947–1951. Současná obnova zhodnotila původní architektonický koncept kolonád.

Poříškovo luhačovické dílo představuje poslední realizaci modernistického směru meziválečné architektury. Strohou architekturu kolonády dekorativně dotváří mozaiková výzdoba, na které spolupracovali výtvarníci Stanislav Mikuláščík, Josef Kousal a Jan Kobzář. Po téměř sedmi desetiletích si stav objektů vyžádal komplexní obnovu. Práce probíhaly v letech 2018–2019. Sanačními zásahy prošly hlavní nosné prvky, jejichž mnohdy až ha-

varijní stav ovlivnilo dlouhodobé působení agresivních minerálních vod. Poškozené původní mozaikové dlažby byly nahrazeny replikou, navracena byla historická podoba osvětlení a v nově zpřístupněných atriích Velké kolonády vznikly odpočinkové zóny.

Hala Vincentka, zastřešující nejznámější luhačovický pramen, se vrátila do podoby z roku 1947. Na své místo byl vrácen původní výdejní pult z kubánského mramoru i původní pítka. Ve druhém patře haly vznikla interaktivní expozice o významu luhačovických minerálních vod. Při obnově původního stylu dostaly výjimku pouze dvě mozaiky a reliéf v atriu, které do haly přinesl budovatelský socialismus. Obnova navrátila luhačovické kolonádě původní funkcionalistickou čistotu, vzdušnost, světlost a propojení s přírodou.

Celková obnova a restaurování domu čp. 17 v Příboře

VLASTNÍK, INVESTOR: Rudolf Korčák, Robin Korčák a Dominik Korčák

NOMINACE: Rudolf Korčák, Robin Korčák a Dominik Korčák

Obnova měšťanského domu čp. 17 v Městské památkové rezervaci Příbor je výjimečná přístupem majitelů i nečekanými objevy. Rodina Korčáková zakoupila zchátralý objekt s vizí komerčního využití. Záměry i způsob obnovy se však měnily na základě zodpovědného vyhodnocení nových zjištění z průzkumu i stavební činnosti.

V patře domu se nachází velmi hodnotná výzdoba s šablonovou výmalbou. Restaurátorský průzkum potvrdil výskyt celoplošné malby dekorující všechny stěny včetně okenních špalet a stropu. Tato původní malba pokoje nebyla nikdy narušena či poškozena a pochází pravděpodobně z období těsně po roce 1888, kdy bylo patro budovy přistavěno. Nález intaktní výmalby a její celoplošné zrestaurování jsou unikátní v rámci celého regionu i kraje.

V přízemí se pod rákosovým podbitím více než sto let skrýval malovaný trémový záklopový strop. Po jeho vy-

čištění byl v čele prostředního trámu nalezen tužkou psaný letopočet „24/12 1908“. Strop je zdoben secco malbou na vápenném podkladu. V další místnosti byl dřevěný záklopový strop opatřen vápennou líčkou. V interiéru proběhlo repasování původních prkenných podlah, které barevně korespondují s výmalbou stěn jednotlivých místností. Repasovány byly také okenní a dveřní výplně a původní kachlová kamna v horních pokojích domu.

Byla opravena fasáda, pískovcový portál a litinové zábradlí na vstupním schodišti. Při dokončovací pracích byla ve dvoře domu nalezena a následně v celém prostoru obnovena valounková štětová dlažba.

Majitelé objektu se na základě nálezů v interiérech rozhodli dům po obnově užívat nejen ke komerčním účelům, ale zpřístupnit jej široké veřejnosti formou komentovaných prohlídek a při kulturních či společenských akcích.

OBJEV, NÁLEZ ROKU

Nález hradby z počátku 12. století na zámku Břeclav

Nominace: Archaia Brno, z. ú., zastoupená ředitelem Mgr. Markem Peškou, Ph.D.

Objev renesančních prevětů na zámku ve Staré Vsi nad Ondřejnicí

Nominace: obec Stará Ves nad Ondřejnicí, zastoupená starostou Ing. Daliborem Dvořákem a místostarostou Mgr. Jaromírem Chvostkem, a Ing. arch. Tomáš Šonovský (autor projektu rekonstrukce a stavební dozor)

Nález hradby z počátku 12. století na zámku Břeclav

VLASTNÍK, INVESTOR: město Břeclav

NOMINACE: Archaia Brno, z. ú., zastoupená ředitelem Mgr. Markem Peškou, Ph.D.

Objev pozůstatků hradby z počátku 12. století v prostoru břevlavského zámku navazuje na záchranný archeologický výzkum z let 2009 a 2018, kdy byly na tomto místě zjištěny mohutné destrukce vypálených mazanic. Tehdy ale ještě nebylo možno objev interpretovat. Nyní odkryté ohořelé dřevěné konstrukce potvrdily, že jde o součásti tělesa hradby. Jedná se o rozsahem i stářím unikátní nález z doby hradištní.

Zámek leží mezi slepými rameny řeky Dyje. Předpokládá se, že zde původně stával hrad postavený knížetem Břetislavem I., od něhož panství dostalo své jméno. V roce 2009 byly v rámci plánované rekonstrukce v interiéru zámku záchranným archeologickým výzkumem odkryty vypálené mazanice a o devět let později byla pod již známou vrstvou mazanic odhalena úroveň tvořená zbytky zuhelnatělých dřev. V roce 2019 pak byla tato nálezová situace odkryta v půdoryse jedné celé místnosti

na ploše cca 7 × 7 m. Z archeologického výzkumu vyplynulo, že se jedná o požárovou destrukci dřevěných roštů tělesa hradby dosud neznámého opevnění. Část hradby, k níž byl při požáru přístup vzduchu, zcela zanikla a dochovala se pouze v podobě mazanic. Část však shořela bez přístupu vzduchu, a tam se dochovaly zuhelnatělé zbytky dřevěného roštu.

Nález je mimořádný, a to nejen rozsahem dochovaných konstrukcí, kdy je možné sledovat technologii výstavby hradby, ale i samotnou datací celé konstrukce. Ze závěrečné fáze vývoje opevnění pocházejí dřevěné prvky datované dendrochronologicky k roku 1108. Po určení další série odebraných vzorků dřev snad budou potvrzeny i starší fáze vývoje tohoto opevnění. Je třeba vyzdvihnout snahu obecně prospěšné společnosti Archaia Brno o zachování a prezentaci tohoto unikátního nálezů.

Objev renesančních prevětů na zámku ve Staré Vsi nad Ondřejnicí

VLASTNÍK, INVESTOR: obec Stará Ves nad Ondřejnicí

NOMINACE: obec Stará Ves nad Ondřejnicí,
zastoupená starostou Ing. Daliborem Dvořákem
a místostarostou Mgr. Jaromírem Chvostkem,
a Ing. arch. Tomáš Šonovský (autor projektu rekonstrukce a stavební dozor)

V roce 2019 byla dokončena obnova renesančního zámku ve Staré Vsi nad Ondřejnicí, jedné z nejceněnějších zámeckých staveb na severní Moravě. Při obnově byly objeveny významné stavební detaily a také několik zazděných prevětů. Množství dochovaných renesančních toalet nemá v České republice obdobu.

Původně dvoupodlažní zámek čtvercového půdorysu s arkádovým dvorem byl postaven po roce 1566 pro hlučavského hejtmána, rytíře Jaroše Syrakovského z Pěrkova. Na stavbě se podíleli zedničtí mistři a kameníci z Vlach, přicházející od jezera Como a z města Lugana. Realizace sgrafitové výzdoby s tematikou protitureckých bojů je datována do doby po roce 1570, kdy se stal majitelem zámku Ctibor Syrakovský, který stavbu zámku dokončil.

V průběhu obnovy památky se objevilo několik dosud neznámých stavebních konstrukcí, které do značné míry zpřesňují stavební vývoj zámku. Objeveno bylo renesanční pískovcové schodiště ukryté pod betonovými schodišťovými stupni, trámový záklopový strop ve věži, řada vylehčovacích oblouků nebo arkád směřujících do arkádového dvora, a především několik dosud neznámých prevětů. Prevěty jsou vestavěny v síle zdiva zámku, odvod splašků se řešil zděnou šachticí ústící do kanalizace po obvodu stavby. U dvou z těchto prevětů se dochovala i dřevěná sedací prkénka a na stěnách nápisy potvrzující, že ještě v polovině 19. století byly toalety užívány. Nevelký staroveský zámek disponoval patrně devíti takto provedenými prevěty, což na danou dobu svědčí o neobvykle vysoké úrovni hygieny.

PREZENTACE HODNOT

Výstava Umění v nouzi!? / Kunst in Not!?

Nominace: PhDr. Bohuslava Chleborádová, vedoucí historického oddělení Regionálního muzea v Teplicích

Otevření muzea a naučné stezky Nádraží Martinice

Nominace: Spolek železniční historie Martinice v Krkonoších,
zastoupený předsedou výboru Ing. Petrem Pěničkou

Expozice Od kamene k soše v obnoveném Městském muzeu Hořice

Nominace: tým realizátorů expozice zastoupený Ing. arch. Martinem Pourem,
Ing. arch. Jiřím Zídkem
a Ing. arch. MgA. Alešem Valáškem

Záchrana a prezentace sakrálních památek na Chrudimsku

Nominace: město Chrudim, zastoupené starostou Ing. Františkem Pilným
a vedoucí úseku památkové péče Mgr. Ludmilou Novákovou,
a Martin Dytrt, ředitel Chrudimské besedy, provozovatele muzea

Výstavy Křížová cesta z Orlice a Oltář z Lubiny

Nominace: Muzeum umění Olomouc – Arcidiecézní muzeum Olomouc

Výstava Umění v nouzi!? / Kunst in Not!?

NOMINACE: PhDr. Bohuslava Chleborádová,
vedoucí historického oddělení Regionálního muzea v Teplicích

Při Městském muzeu v Teplicích fungovala v letech 1934–1938 Sekce pro výtvarné umění Muzejní společnosti Emmy Meisel, jejímž hlavním posláním byla prezentace současných německojazyčných umělců působících v rámci tehdejšího Československa. Výstava v roce 2019 poprvé seznámila širokou veřejnost s mimořádnými aktivitami této skupiny.

Během působení Sekce pro výtvarné umění bylo připraveno 19 výstav, na nichž byli – mimo jiné – představeni tvůrci jako Erwin Görlach, Walther Klemm, Franz Gruss nebo Rudolf Swoboda a Emil Filla. Z tří tisíc prezentovaných děl převážně německy mluvících umělců jich Sekce 350 zajistila přímo pro teplické muzeum, řadu dalších zakoupili místní podnikatelé sdružení v Sekci, kteří tak v hospodářsky složitě době podporovali umělce.

Loňská výstava v Regionálním muzeu v Teplicích návštěvníkům přiblížila nejen aktivity Sekce pro výtvarné umění, ale také osobu její zakladatelky a jednatelky Emmy Meisel. Právě díky ní se Teplice ve třicátých letech 20. století staly významným centrem soudobého umění.

Osud shromážděných děl je svázán s historickým vývojem celé oblasti. Poté, co Emma Maisel v roce 1942 zemřela v Osvětimi, se správcem její pozůstalosti stalo teplické muzeum. Díla, ve druhé polovině 20. století odsuzovaná jako ukázka „nepřátelského“ umění, téměř jako zázrakem přežila do současnosti. Před vystavením byla zrestaurována a výstavní soubor pak doplnila díla ze soukromých sbírek, díky čemuž se mohla stovka obrazů, grafik a plastik poprvé od třicátých let v kvalitní instalaci představit veřejnosti.

Otevření muzea a naučné stezky Nádraží Martinice

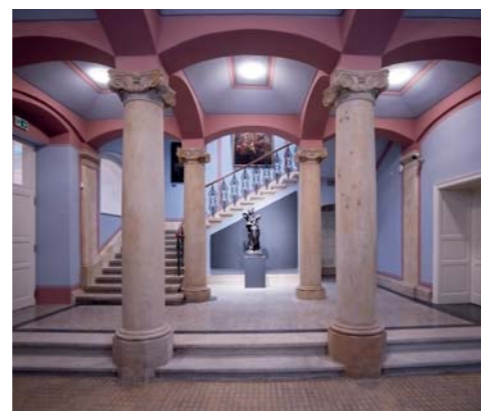
NOMINACE: Spolek železniční historie Martinice v Krkonoších,
zastoupený předsedou výboru Ing. Petrem Pěničkou

Železniční stanice Martinice v Krkonoších dokumentuje v neobyčejné úplnosti systém řízení a zabezpečení provozu železnice během 20. století. Dochovaná funkční zařízení pocházejí z let 1871–1948 a reprezentují železniční dopravu ve vrcholném období jejího rozvoje. O zachování a propagaci stanice usiluje Spolek železniční historie Martinice v Krkonoších.

Nejcharakterističtější znakem martinické stanice jsou provozuschopná mechanická návěstidla, vodní jeřáby, popelová jáma, osvětlovací stožáry, mechanické závory, ale také výpravní budova z roku 1871, vodárna, výtopna, skladiště, strážní domek a dvě stavědla. Památkovou hodnotu areálu výrazně zvyšuje skutečnost, že i elektromechanické zabezpečovací zařízení stanice z let 1946–1948 je stále plně funkční a dodnes se používá k návěstění a stavění vlakové cesty.

Spolku železniční historie Martinice v Krkonoších se v roce 2016 podařilo dosáhnout prohlášení stanice kulturní památkou. V roce 2019 bylo do provozu uvedeno muzeum v budově stanice a naučná stezka areálem a blízkým okolím.

Expozice popisuje způsob elektromechanického zabezpečování provozu ve stanici a vypráví o historii místní trati Martinice – Rokytnice. Vystavené předměty pocházejí buď ze soukromých sbírek členů a darů příznivců, nebo se jedná o zisk z nedávných demontáží vysloužilé techniky. Mnoho dalších zajímavých exponátů je uloženo v depozitáři a čeká na rozšíření muzea po rekonstrukci staniční budovy. Naučná stezka o délce 1,5 km s devíti zastaveními přibližuje veřejnosti jednotlivé technické unikáty a Klub českých turistů ji zahrnul mezi své oficiální turistické trasy.

Expozice Od kamene k soše v obnoveném Městském muzeu Hořice

NOMINACE: tým realizátorů expozice zastoupený Ing. arch. Martinem Pourem, Ing. arch. Jiřím Zídkem a Ing. arch. MgA. Alešem Valáškem

Po dvouleté celkové rekonstrukci budovy byla v dubnu 2019 v Městském muzeu v Hořicích otevřena nová stálá expozice Od kamene k soše. Rozsáhlá obnova vrátila objektu jeho původní krásu a umožnila vybudování expozice věnované tradici a hodnotám kamene jako umělecko-řemeslného prvku, který má nejen ve zdejších kraji bohatou historii.

Rekonstruované muzeum poutá pozornost plasticky členěnou kamennou fasádou, jíž se obrací do náměstí Jiřího z Poděbrad. Při rekonstrukci dvorní části s atriem a letní terasou byla zvolena soudobá architektonická forma v kombinaci s tradičním kamenným zdívem. Interiéru budovy dominuje reprezentativní sloupová síň a schodiště s kamennými prvky, vhodně korespondující se stálou expozicí.

Nová expozice se nachází ve dvou výstavních prostorech. Přízemí se věnuje geologii, použití pískovce pro

výrobu předmětů denní potřeby i jeho roli v architektuře, umění a řemeslech. V patře jsou představeny reprodukční techniky a různé druhy plastik. Obě místnosti mají charakter potmělého prostoru, z něhož jsou světlem vytaženy jednotlivé exponáty. Expozici doplňují sochy, busty a obrazy ve sloupové síni, na schodišti a na chodbách. Moderní výstavní Štorchova síň v přízemí je vhodná k pořádání tematických výstav.

Nové interiérové řešení výstavních prostorů umožňuje díky stabilizaci světelných podmínek komorní, moderní přístup, kdy mohou jednotlivé exponáty plně vyniknout nezávisle na denní době. Autoři projektu dokázali propojit obsah expozice s charakterem muzejní budovy, pro kterou je typický pískovec jako konstrukční a dekorativní materiál. Sama budova tak působí jako exponát a expozice s budovou tvoří harmonický celek.

Záchrana a prezentace sakrálních památek na Chrudimsku

NOMINACE: město Chrudim, zastoupené starostou Ing. Františkem Pilným a vedoucí úseku památkové péče Mgr. Ludmilou Novákovou, a Martin Dytrt, ředitel Chrudimské besedy, provozovatele muzea

Muzeum barokních soch, sídlící v kostele sv. Josefa v areálu bývalého kapucínského kláštera v Chrudimi, usiluje od svého založení o záchranu sochařských památek v regionu a jejich prezentaci veřejnosti. V roce 2019 včlenilo do expozice dosud neznámou, restaurovanou sochu sv. Jana Evangelisty.

Muzeum nejen že sochařské památky Chrudimska představuje veřejnosti – to je až závěr dlouhotrvajícího úsilí, ale především je vyhledává a zachraňuje před dalším ohrožením. Pracovníci muzea objevují v kostelích, na farních půdách i v depozitářích výjimečná, ale chátrající díla, zajišťují financování jejich obnovy a následně prezentaci veřejnosti. Některá díla případně muzeum zakupuje do svých sbírek, další řadu exponátů, které město nechalo restaurovat, vrací po představení veřejnosti původním vlastníkům.

V roce 2019 byla restaurována zdevastovaná socha sv. Jana Evangelisty patřící k hodnotným, avšak dosud zcela neznámým raně barokním památkám Chrudimi. S největší pravděpodobností jde o poslední pozůstatek zaniklé sochařské výzdoby bývalého hlavního oltáře chrudimského kostela Nanebevzetí Panny Marie. Socha byla v havarijním stavu uložena v depozitu arciděkanství a s využitím protějškové sochy Panny Marie a archivních fotografií Národního památkového ústavu, které ji zachycovaly v méně poškozené podobě, mohla být restaurována. Výsledek práce odborníků si nyní mohou návštěvníci muzea opět prohlédnout v expozici. Mezi nové exponáty v roce 2019 přibyly také sochy Boha Otce, sv. Jáchyma a Anny a sv. Petra.

Muzeum, stejně jako město, které jeho činnost financuje, nese výjimečnou zásluhu za kontinuální zachovávaní a prezentaci zapomenutých památek z církevních fondů.

Výstavy Křížová cesta z Orlice a Oltář z Lubiny

NOMINACE: Muzeum umění Olomouc – Arcidiecézní muzeum Olomouc

V roce 2001 zahájilo Muzeum umění Olomouc sérii tzv. restaurátorských výstav v Arcidiecézním muzeu. Jejich cílem je představovat veřejnosti významná díla zejména staršího umění, která prošla aktuální restaurátorskou obnovou. Do roku 2019 se uskutečnilo celkem 15 takových výstav, dvě z nich právě v loňském roce. Byly věnovány souboru maleb křížové cesty z kostela v Orlici a pozdně gotickému oltáři z Lubiny.

Výstava Křížová cesta z Orlice byla věnována prezentaci a restaurování obrazového souboru čtrnácti zastavení křížové cesty, který v roce 1759 namaloval pro kostel Nanebevzetí Panny Marie v Orlici u Letohradu vídeňský malíř Johann Wenzel Bergl (1719–1789). Restaurování obrazů se chopili dlouholetí spolupracovníci Muzea umění, manželé Šárka a Petr Bergerovi. Jejich renovace pomohla obnovit mimořádně expresivní rukopis malíře i výraznou barevnost obrazů.

Výstava Oltář z Lubiny se zaměřila na prezentaci a restaurování významné památky pozdně gotického slezského malířství přelomu 15. a 16. století, objevené roku 2014 v sakristii farního kostela sv. Václava v Kopřivnici. Oltářní křídla byla těžce poškozena ohněm a nesla stopy několika přemaléb, přičemž ta nejrozsáhlejší pocházela z 19. století, proto se muzeum rozhodlo malby restaurovat. Práce byla svěřena opavské restaurátorce Romaně Balcarové. Velmi náročný proces obnovy trval dva roky, protože samotné dřevěné desky, na nichž je malba nanášena, byly rozklížené. Dnes je oltář součástí stálé expozice Arcidiecézního muzea Olomouc.

K oběma výstavám muzeum vydalo stejnojmenné odborné katalogy.

ZÁCHRANA PAMÁTKY

Záchrana areálu zámku Bon Repos

Nominace: Zámek Bon Repos, spol. s r. o., zastoupený Charlesem Butlerem a jednatelem firmy Ing. Milošem Petříkem, a restaurátor akad. mal. Petr Kadlec

Záchrana a restaurování interiéru zámku v Kolodějích nad Lužnicí

Nominace: společnost Mitrowicz, a. s. (vlastník objektu), zastoupená spolumajitelem Vítem Voláčkem

Obnova střechy a záchrana barokního zámku v Hlavňovicích

Nominace: Pavel Bambásek

Záchrana kostela sv. Šimona a Judy v Lenešicích

Nominace: Lenešický okrašlovací spolek, o. s., zastoupený předsedou Zdeňkem Plačkem

Obnova Beranova hostince v Trávníčku

Nominace: vlastníci objektu Jan Havelka, Petr Pivoňka a Alena Pivoňková a Spolek Dubáci

Záchrana kopaničářské Janůšovy chalupy v Žitkově

Nominace: Mgr. Marcela Matějková a ThLic. PhDr. Marek Matějek, Ph.D. Th.D.

Záchrana areálu zámku Bon Repos

VLASTNÍK, INVESTOR: Zámek Bon Repos, spol. s r. o.

NOMINACE: Zámek Bon Repos, spol. s r. o., zastoupený Charlesem Butlerem a jednatelem firmy Ing. Milošem Petříkem, a restaurátor akad. mal. Petr Kadlec

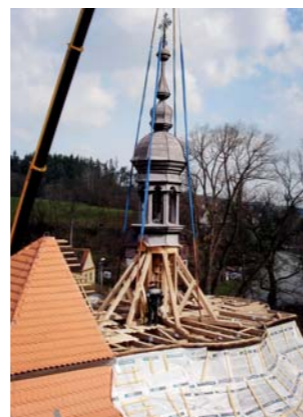
Stav barokního zámku Bon Repos ležícího nedaleko Milovic ve 20. století negativně poznamenalo zdejší působení armády. Změnu přinesl rok 2004, kdy památka získala nového majitele. Následně započala komplexní obnova, která zahrnovala i restaurování vysoce kvalitních nástěnných maleb.

Ojedinělý zámecký komplex založil František Antonín hrabě Špork. Původní objekty byly v roce 1769 propojeny do šestikřídlého Starého zámku a doplněny o Nový zámek a Čínský pavilon, čímž byla dovršena barokní stavební činnost, která je dodnes pro celý areál určující.

Armáda, která v zámku působila v druhé polovině 20. století, po sobě zanechala řadu staveb a vestaveb, ale také venkovní betonové a asfaltové povrchy. Naděje

na rehabilitaci takto zasažené památky vysvitla v roce 2004 díky novému majiteli Charlesi Butlerovi. Rozběhla se příprava projektové dokumentace a sanací armádních zásahů následně započaly vlastní práce. Během patnácti let byl celý zámecký areál obnoven. Zvláštní pozornost si zaslouží restaurátorské práce na Starém zámku, zaměřené na nesmírně kvalitní soubor nástěnných maleb; v této souvislosti je třeba vyzdvihnout restaurátorskou činnost akad. mal. Petra Kadlece.

Díky úsilí současného majitele a jeho týmu je dnes areál nadregionálním klenotem architektury a výtvarného umění, a to nikoliv skrytým – příležitostně se otevírá pro širší společenské využití a v řízeném režimu probíhají prohlídky pro veřejnost.

Záchrana a restaurování interiéru zámku v Kolodějích nad Lužnicí

VLASTNÍK, INVESTOR: Mitrowicz, a. s.

NOMINACE: Mitrowicz, a. s., zastoupená spolujednatelkou Vítou Voláčkovou

Zámek v Kolodějích nad Lužnicí byl roku 2002 zasažen tisíciletou povodní, která významně poškodila statiku budov a barokní interiér zámecké kaple sv. Anny. Díky komplexnímu restaurování v letech 2012–2019 se podařilo umělecky a historicky cenné zámecké artefakty zachránit.

Zámek vznikl přestavbou tvrze, kterou v roce 1704 zakoupil František Ignác hrabě Wratislav z Mitrowicz a Schönfeldu. Jeho syn František Karel ji v letech přeměnil na barokní zámek a připojil k němu centrální kapli sv. Anny, jejíž klenbu zdobí fresky od Georga Wilhelma Neunhertze s námětem Nejsvětější Trojice a Panny Marie na loďce. Místnosti v prvním patře zámku jsou výjimečné nástěnnými rokokovými malbami z osmdesátých let 18. století, inspirovanými cestovatelskými zážitky jednoho z členů rodu z Orientu 16. století.

Zámecký areál v druhé polovině 20. století výrazně chátral. Využívalo ho místní JZD a vlastní budova zámku sloužila jako depozitář muzea, roku 1970 na jeho střechu dopadlo vojenské letadlo. V roce 2002 jej zasáhla katastrofální povodeň, při níž voda ve stavbě vystoupala do výše 3,5 m.

V roce 2008 zámek získala společnost Mitrowicz, a. s., a započala s obnovou objektu. Byl proveden rozsáhlý restaurátorský průzkum a po nezbytných zajišťovacích stavebních pracích následovalo v letech 2012–2017 restaurování nástěnných maleb a štukové výzdoby zámku včetně zámecké kaple a v letech 2015–2019 restaurování mobiliáře kaple: hlavního oltáře, kazatelny, varhan atd. Donedávna uzavřenou památku si nyní mohou návštěvníci prohlédnout i s plně restaurovanou výzdobou a mobiliářem.

Obnova střechy a záchrana barokního zámku v Hlavňovicích

VLASTNÍK, INVESTOR: Pavel Bambásek

NOMINACE: Pavel Bambásek

Zámek v Hlavňovicích na Klatovsku vznikl v druhé polovině 17. století nejpravděpodobněji jako barokní novostavba na místě středověké tvrze. V letech socialismu památka chátrala, až ji v roce 2015 v havarijním stavu koupil nový majitel a rozhodl se ji zachránit.

Tvrz založil Zikmund Doupovec z Doupova a později ji s celým panstvím prodal rodu Detlebů Kocových z Dobrušky. Jiří Detleb před rokem 1681 na místě tvrze postavil zámek, upravený v závěru 18. století v luisézním slohu.

Zámek Hlavňovice je významnou barokní památkou ilustrující běžný provoz a život na venkovském šlechtickém sídle. Hodnota vlastního zámku rovněž spočívá v architektonickém řešení fasád i interiérů, na kterých je zřejmý vývoj a proměny dobové módních dekorací (fragменты malované a štukové výzdoby). Cenné jsou

i dochované historické konstrukce a materiály – klenby, krov s ležatými stolicemi, výplně otvorů, dobové dřevěné proplétané přičky, omítkové vrstvy a další.

Ve druhé polovině 20. století ovšem sloužil znárodněný zámek i s areálem poplužního dvora k hospodářským účelům, což se na jeho stavu silně podepsalo, a současný majitel koupil zámek s propadlými stropy, nefunkční krytinou, poškozeným krovem, převážně bez oken a vybavení. Rozhodl se pro jeho rekonstrukci a od roku 2016 navrácí postupnou obnovou krovu a střechy, stavebních výplní a opravou propadlých stropů zámku jeho autentický vzhled. Po dokončení rekonstrukce budou zámek i přilehlý park zpřístupněny veřejnosti a využívány ke společenským účelům. Části objektu by měly sloužit jako místní muzeum a pro pořádání kulturních akcí.

Záchrana kostela sv. Šimona a Judy v Lenešicích

VLASTNÍK: Římskokatolická farnost – děkanství Postoloprty, farnost Lenešice

NOMINACE: Lenešický okrašlovací spolek, o. s., zastoupený předsedou Zdeňkem Plačkem

V roce 2008 došlo v Lenešicích k vážnému poškození kostela sv. Šimona a Judy – zřítla se věž a západní průčelí objektu. Krátce poté bylo založeno občanské sdružení, které se dlouhodobě zasazuje především o záchranu této cenné stavby, jeho působení je však širší.

Těžce poškozeného kostela, jehož počátky sahají do 13. století, se po dohodě s místní farností ujal Lenešický okrašlovací spolek a od roku 2009 usiluje o jeho stavební obnovu. Dokázal zajistit projekt dostavby kostela, ale i finance pro jeho realizaci, především prostřednictvím dotačních programů a sponzorských darů. Ve prospěch kostela se rovněž konaly kulturní akce a sbírky.

Díky aktivitě spolku se podařilo obnovit kostel v původní hmotě a také restaurovat původní mobiliář, to vše za příkladné spolupráce s orgány památkové péče.

Byla tak zachráněna mimořádně hodnotná stavba, jež se znovu stala nejen místem liturgie, ale i setkávání a společenského života celé obce – spolek dále usiluje o otevření kostela nejširší veřejnosti konáním koncertů a kulturních a společenských akcí.

Sdružení však svou činnost neomezuje jen na kostel sv. Šimona a Judy. Zaměřuje se na ochranu kulturního a historického dědictví obecně, věnuje se vlastivědné činnosti, poznávání regionální historie, obnově památek a podpoře místního cestovního ruchu či ochraně životního prostředí. Dlouhodobou a systematickou činností se spolek zasloužil o kultivování veřejného prostoru v místě svého působení a obnovu místního památkového fondu.

Obnova Beranova hostince v Trávníčku

VLASTNÍK, INVESTOR: Jan Havelka, Petr Pivoňka a Alena Pivoňková

NOMINACE: Jan Havelka, Petr Pivoňka a Alena Pivoňková a Spolek Dubáci

Usedlost, jejíž historie sahá až do 16. století, vlastnil po mnoho generací rod Beranů a sloužila provozu hostince. Jádro dnešní roubené stavby pochází z počátku 19. století. Zejména díky tomu, že zůstala dochována ve velmi autentickém stavu bez zásadních novodobých úprav, byla v roce 2015 prohlášena kulturní památkou.

Venkovský dům č. ev. 14 v lokalitě Trávníček u Českého Dubu má řadu velmi zdobných řemeslných detailů – např. profilace podstávek, okenních šambrán a sloupků pavlače, typických pro daný region a připisovaných místnímu tesaři Václavu Bartošovi. V interiéru domu se zachovala velká světnice, která v minulosti sloužila pro hostinský provoz, síň s černou kuchyní, sklepy pro chlazení piva, provozní komory a obytné světničky v podkroví.

Od poloviny 20. století dům chátral, až se ocitl ve zcela havarijním stavu. V roce 2014 ho koupili současní maji-

telé a zahájili jeho náročnou kompletní obnovu s cílem uvést dům do podoby „Hostince Pod Lipami“ z přelomu 19. a 20. století, tedy do doby jeho největší prosperity, ke které se vážou i nejzajímavější a poslední cenné stavební úpravy. Veškeré řemeslné práce byly provedeny tradičními tesařskými, zednickými a dalšími řemeslnými a restaurátorskými technikami. Oprava proběhla na základě stavebněhistorického průzkumu se zachováním maxima původních konstrukcí i prvků, včetně mimořádně zajímavých omítkových vrstev s dekorativní malbou.

V současné době slouží dům pro expoziční účely, kulturní akce, byl zde ale také opět zahájen příležitostný hostinský provoz s minipivovarem. Přes své majitele je objekt těsně svázán se spolkem Dubáci, který usiluje o obnovu drobných památek v regionu a oživení tradičních zvyků.

Záchrana kopaničářské Janůšovy chalupy v Žitkové

VLASTNÍK, INVESTOR: Mgr. Marcela Matějková a ThLic. PhDr. Marek Matějek, Ph.D. Th.D.

NOMINACE: Mgr. Marcela Matějková a ThLic. PhDr. Marek Matějek, Ph.D. Th.D.

Krajina Moravských Kopanic je charakteristická rozvolněným osídlením s roubenými a hliněnými chalupami rozestými na svazích kopců. Venkovská kopaničářská usedlost čp. 29 v obci Žitková, takzvaná Janůšova chalupa, se před několika lety ocitla na pokraji zániku. Díky iniciativě nových vlastníků se ji podařilo obnovit s využitím tradičních stavebních postupů z doby vzniku objektu.

Obnova Janůšovy chalupy započala v roce 2017 a nezbytným východiskem se stalo důkladné zmapování historického vývoje a aktuálního stavu objektu. Poté byla stavba staticky zajištěna. V celém procesu obnovy se kladl zvláštní důraz na zachování původních materiálů a tradičních řemeslných postupů. Materiály užitě při obnově byly získávány z místních zdrojů z objektů, které zanikly – nepálené cihly (tzv. kotovice), kámen, pálené střešní tašky. Dřevěné konstrukce zpracovali tesaři

ručně tradičním způsobem a používali výhradně tesařské spoje. Veškeré prvky, které bylo možné zachovat, se restaurovaly, jako například původní okna v jizbě.

Stavení je nedílnou součástí krajiny, s níž vytváří harmonický celek, proto byl současně s rekonstrukcí domu zahájen proces obnovy přilehlého sadu tradičních místních odrůd ovocných stromů. Současně se pracuje na obnově bělokarpatské květnaté louky na vyčištěném pozemku před domem. Klíčovým zdrojem informací pro úpravu okolí jsou archivní fotografie.

Obnova kopaničářského domu v Žitkové, který si díky citlivému přístupu nadále udržuje autentickou podobu, budí značnou pozornost laické i odborné veřejnosti. Je ukázkovým příkladem záchranu a rekonstrukce památky tradičního stavitelství a slouží jako místo prezentace řemeslných postupů a hodnot lidové architektury.

David Merta

Málokterý zástupce mladší generace zanechává po roce 1989 tak výrazný otisk ve vnímání památkové péče jako David Merta (* 18. 1. 1967). Svou prací a názory nejen že ovlivňuje pohled na archeologii jako takovou, ale je příkladem propojení archeologické praxe s dalšími disciplínami humanitními, technickými i přírodovědnými.

Když byla založena brněnská nezisková společnost Archaia, společně s kolegy zásadně ovlivnil výzkum a vnímání Městské památkové rezervace Brno a jejího bezprostředního okolí, takže se jí podařilo zařadit na archeologickou mapu Evropy jako jednu z nejlépe systematicky zkoumaných středověkých městských aglomerací. To napomohlo i založení mezinárodní konference Forum Urbes Medii Aevi a David Merta byl jedním z jejích duchovních otců a neúnavným propagátorem.

Náhlá nemoc pak postavila Davida Mertu před vážné životní otázky a znemožnila mu pokračovat jako do-

sud. Díky své nezdolné vůli a pomoci nejbližších se ale postupně vrací do veřejného života a působí i na poli památkové péče, zejména formou internetových aktivit. Na stránkách Archaia Brno inicioval založení tzv. Zápisníčku, kde se poprvé po nemoci opět přihlásil do veřejného života. David Merta totiž rád a často píše, například jeho osobní deníky by vydaly na obsáhlé paměti. V lednu 2019 pak založil facebookovou skupinu Staré chalupy, která spojuje amatéry i odborníky z různých oborů, má tisíce členů a stala se platformou propagace záchrany a obnovy starých domů, zámeckých areálů nebo technických památek.

Za ovlivnění celé generace současníků v přístupu k památkové péči a vnímání historických objektů i za nezlomnou vůli neustát ani navzdory překážkám si zaslouží stát se Osobností památkové péče.

Vydal Národní památkový ústav, Praha 2020

redakce: Vilém Faltýnek, Karolína Krejčířiková, Romana Indrová Semelková

desing: Bára Augustová, bara@virtualworld.cz

PROPAMÁTKY
PORTÁL - ČASOPIS

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV